Gemeente Borne

Raadsvoorstel

Raadsvergadering
16-11-21

Agendapunt

Nummer
21int04082

Onderwerp
Watertakenplan Borne 2022-2026

Aan de gemeenteraad.

Samenvatting voorstel
Het Watertakenplan Borne 2022-2026 is de herziening van het gemeentelijk rioleringsplan 2017-2021 (GRP). Het voorliggende Watertakenplan beschrijft de wateropgaven die voor ons liggen, wat we op korte en lange termijn willen realiseren, wat we gaan doen en hoe we dit zo duurzaam mogelijk willen financieren.

Een belangrijk thema in de opgaven is klimaat. We krijgen steeds vaker te maken met extremer weer. Dat hebben we de afgelopen jaren al ervaren met hevige lokale buien, bovengemiddelde temperaturen, maar ook met aanhoudende droogte. Dit leidt tot risico's voor de leefbaarheid, economie, gezondheid, veiligheid etc. Het plan biedt veel aandacht en ruimte om met klimaatadaptatie aan de slag te gaan. Uitgangspunt is een verantwoord riool- en watersysteembeleid en het beperking van de risico's ten aanzien van de klimaatveranderingen.

Waarom een Watertakenplan? In de waterketen en watersystemen staan veel uitdagingen opstapel; "implementatie omgevingswet", "klimaatontwikkelingen", "samenwerken" en "verbinden". Met aansluitend een verbreding van de zorgplichten is een GRP niet meer passend in dat beeld. Tevens anticipeert de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) op de verandering door de huidige modelverordening Rioolheffing te wijzigen naar de Modelverordening Riool- en Waterzorgheffing.
Met de naamgeving "Watertakenplan Borne" wordt een betere aansluiting en voorbereiding verwacht op de maatschappelijke water- (klimaat)opgaven en de geplande ambities.

1 Inleiding
Naast de zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater staan wij de komende planperiode gesteld voor veel uitdagingen zoals de ontwikkelingen ten aanzien van de implementatie van de Omgevingswet, klimaatontwikkelingen, samenwerking en inwonerparticipatie.

In 2022 treedt de Omgevingswet in werking. Gemeenten zijn verplicht één integrale visie op te stellen voor alle beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving, waarin de ambities goed op elkaar afgestemd zijn. Op basis van de omgevingsvisie wordt een omgevingsplan en uitvoeringsprogramma voorbereid.

Samenwerken, participatie en integraal werken zijn belangrijke pijlers onder de nieuwe wet. Vooruitlopend op de overgang naar de Omgevingswet is dit Watertakenplan zo ingedeeld dat de onderdelen relatief eenvoudig over genomen kunnen worden in de omgevingsvisie en bevat het het uitvoeringsprogramma en de onderdelen en aandachtspunten ten behoeve van het omgevingsplan.

De uit het Deltaplan ruimtelijke adaptatie (DPRA) voortgekomen ambities ten aanzien van het anticiperen op klimaatverandering, de vorderingen in Borne en de vervolgstappen ten aanzien van wateroverlast en droogte zijn verwerkt in het Watertakenplan. Samen met de Twentse gemeenten en waterschap Vechtstromen (onder de noemer van Twents waternet) zijn al meerdere klimaatstappen voorbereid en uitgewerkt. De uitgevoerde stresstesten op gebied van wateroverlast, hitte en droogte zijn openbaar gemaakt. Vervolgens zijn recent de regionale en lokale klimaatdialoog georganiseerd. De uitkomsten van de gevoerde dialogen zijn waar mogelijk gebruikt voor onderbouwing van de strategie en hebben input geleverd voor de uitvoeringsagenda.

Mede vanuit de richtlijnen van het coalitie- en raadsakkoord zijn leidende principes bepaald en nader uitgewerkt. Een relevant onderdeel om inwoners meer te betrekken in de klimaatopgaven en de bewustwording te vergroten is het bieden van persoonlijke en financiële ondersteuning. Voor de komende planperiode is jaarlijks een vast bedrag beschikbaar gesteld om belanghebbenden te faciliteren en te stimuleren.

2 Beoogd resultaat
Samen werken aan een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving, volgens de strategie en koers van het Watertakenplan 2022-2026 met als lange termijn doel een klimaatadaptieve inrichting van de openbare ruimte in 2050 (conform het DPRA).

3 Argumenten
Waarom een watertakenplan?
De gemeente Borne wil samen met haar inwoners, het bedrijfsleven en andere belanghebbenden en waterpartners werken aan een veilig, gezond, robuust en klimaatbestendig gemeentelijk (afval)watersysteem. Dit alles tegen de laagst maatschappelijke kosten, waarbij doelmatigheid leidend is. Het voorliggende plan beschrijft de wettelijke gemeentelijke watertaken en de bijdrage aan de ambities in de komende planperiode.

Wijziging van de huidige naamgeving
Met verbreding van de watertaken (o.a. klimaatopgaven) is de huidige naamgeving -gemeentelijk rioleringsplan- niet meer passend. Een watertakenplan is een bredere, meer omvattende benaming.

Welke status heeft het Watertakenplan?
Met de komst van de Omgevingswet vervalt de bestaande wettelijke planverplichting uit de Wet milieubeheer voor het opstellen van het gemeentelijk rioleringsplan. De drie zorgplichten (afval- , hemel- en grondwater) blijven bestaan net als de verplichting om de financiën te verantwoorden voortkomend uit de gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Voor alle beleidsterrein zal één integrale visie worden opgesteld.

We houden rekening met de Omgevingswet
Het watertakenplan is zo ingericht en opgebouwd dat de uitwerking van de zorgplichten, visie en (uitvoerings)programma op relatief eenvoudige wijze overgeheveld kunnen worden naar de verschillende nieuwe planvormen.

Wat zijn de beleidskaders, waar moet we rekening mee houden?
De belangrijkste (wettelijke) kaders in het plan zijn de Waterwet, coalitieakkoord 2018-2022, Deltaplan ruimtelijke adaptatie en Omgevingswet. Daarnaast is de watervisie en het waterbeheerprogramma van waterschap Vechtstromen geïntegreerd in de plannen.
Met het oog op samenwerking en verbinden gaat in het plan veel aandacht naar de aanpak van het Nationale Deltaprogramma. Daar ligt de nadruk op klimaatbestendige en water-robuuste inrichting.

Waar ligt in hoofdzaak de focus?
Om de doelen, ambities en leidende principes nader te onderbouwen ligt de focus op de leefomgeving, ruimtelijke kwaliteit, gezondheid, inwonerparticipatie en (regionale) samenwerking. Borne wil graag de bewoners betrekken bij het klimaatadaptief ontwikkelingen van de leefomgeving en de bewustwording vergroten. In het voorjaar 2021 is daar al een aanzet toe gegeven door het voeren van regionale en lokale klimaatdialogen.

Begeleiden en invoeren van een financiële prikkel om de bewustwording en de beleving van de klimaatadaptatie onder de bewoners te vergroten?
Uit de lokale klimaatdialoog blijkt dat persoonlijke begeleiding en financiële ondersteuning wenselijk is, om op eigen (particulier) terrein aan de slag te gaan met duurzaam waterbeheer. Het merendeel van het hemelwater dat afvoert naar het rioleringssysteem ligt op particulier terrein. Ervaring wijst uit dat communicatie (voorlichting, bewustwording creëren, enthousiasmeren) en ondersteuning van bewoners voor een klimaat-adaptieve inrichting veel aandacht vraagt. In de uitvoeringsmaatregelen is jaarlijks een bedrag opgenomen om bewoners te faciliteren, zowel financieel als door extra personele capaciteit aan te trekken (denk aan een waterbeheer- / afkoppelcoach).

Samenwerking met inwoners, (water)partners en kennisinstellingen
Plannen voor veranderingen in de openbare ruimte maken we bij voorkeur samen met inwoners, woningbouwcorporaties, ondernemers, waterpartners, (nuts)bedrijven en overige belanghebbenden.

Maatregelen worden betaald vanuit rioolheffing
De investeringen en exploitatie worden betaald vanuit de rioolhefing. De baten uit de rioolheffing zijn alléén beschikbaar voor lasten gerelateerd aan de zorgplichten /-taken.

Lasten en baten in evenwicht?
De commissie BVV stelt dat de rioolheffing maximaal kostendekkend mag zijn. Het is toegestaan om voor rioolvervanging in een (spaar)voorziening gelden te reserveren. Alle lasten van het taakveld worden betaald vanuit de rioolheffing. De ontwikkeling van de rioolheffing is berekend voor een langere periode met als uitgangspunt het geheel kostendekkend te hebben en in de toekomst te houden.

Hoogte huidige rioolheffing
De rioolheffing is een belasting en wordt op basis van het aantal kubieke meters waterverbruik bepaald. Daarbij worden twee eenheden gehanteerd, namelijk < 500 m3 en groter dan > 500m3 (of een veelvoud of gedeelte daarvan). In 2021 is de rioolheffing < 500m3 vastgesteld op € 167,04. Borne heeft de laagste rioolheffing onder Twentse gemeenten, gemeente Oldenzaal volgt met een rioolheffing van € 194,88. De gemiddelde Twentse rioolheffing in 2021 bedraagt € 254.

Effect van direct afschrijven op de investeringen
Bij direct afboeken worden de investeringen niet geactiveerd (geen leningen en rentelasten). Dat betekent op langere termijn lagere kosten. De afgelopen planperiode zijn investeringen direct afgeboekt en niet geactiveerd.

Activeren van de investeringen
Borne heeft, in vergelijking met overige Twentse gemeenten, een lage rioolheffing. Om de rioolheffing jaarlijks gelijkmatig te laten toenemen en nieuwe leningen tot een minimum te beperken zijn een aantal financiële aanpassingen noodzakelijk. Uitgangspunt is aangehouden om maximaal 10% van de investeringen te activeren tot 2065 en de heffing jaarlijks licht en gelijkmatig te laten stijgen.

4 Kanttekeningen
- Tegenvallers in de rioolvervanging worden niet (direct) verwacht, mede omdat in slechte staat verkerende riolen staan gepland voor vervanging. De selectie is uitgevoerd op basis van de economische restlevensduur en de technische levensduur (rioolinspectie).
- Jaarlijks worden de kredieten en het (uitgevoerde) beleid verantwoord in de jaarrekening. Indien een krediet of exploitatiebudget meer afwijkt van de vastgestelde onder- bovengrens dan volgt een analyse naar de oorzaak en worden de gevolgen gerapporteerd in de Berap.
- De werkelijke rioolheffing van Borne is minder sterk gestegen dan de berekende heffing in de afgelopen planperiode 2017-2021. Om de water- en klimaatopgaven in de komende periode 2022-2026 te realiseren dient een deel van de investeringen geactiveerd te worden.

5 Kosten, baten en dekking
Volgens commissie Besluit Begroting en Verantwoording mag de rioolheffing maximaal kostendekkend zijn. Het is toegestaan om voor rioolvervanging en groot onderhoud een spaarvoorziening te hebben om het tarief te egaliseren en kapitaallasten te beperken of zelfs voorkomen.

Om de geplande investeringen dekkend te houden en de heffing jaarlijks gelijkmatig te laten verlopen wordt voorgesteld om maximaal 10% te kapitaliseren en jaarlijks de heffing licht te laten stijgen met 3,25% (excl. indexatie). De 3,25 % stijging komt overeen met ruim € 5,- per jaar.
In 2021 is de heffing vastgesteld op € 167,04. Tot en met 2025 stijgt de rioolheffing jaarlijks met 3,25% vanaf 2026 met 1,25% naar € 192,21 (excl. indexatie).

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Stijgingspercentage		3,25%	3,25%	3,25%	3,25%	1,25%
Tarief rioolheffing	€ 167,04	€ 172,47	€ 178,07	€ 183,86	€ 189,84	€ 192,21

Met een gelijkmatige toename blijft de heffing op korte en langere termijn verantwoord en op een acceptabel niveau. Onder het financiële gedeelte van de samenvatting wordt een afbeelding gepresenteerd welke gevolgen dat heeft op de langere termijn (tot 2065).

Een alternatief is om de rioolheffing op korte termijn sneller te laten stijgen, waardoor nieuwe leningen uitblijven.
Alternatief: investeringen direct blijven afboeken (zodat geen nieuwe leningen worden aangegaan). Daarvoor is een inhaalslag nodig. De komende zeven jaar zal de rioolheffing stijgen (exclusief indexatie) naar circa € 237 in 2029. De ***stijging bedraagt gemiddeld € 10 per jaar*** *in de komende zeven jaar.*

De totale jaarlijkse baten bedragen € 1,94 miljoen (in 2022), waarvan het grootste deel ten laste komt van de exploitatie (53%). De lopende kapitaallasten (van oude investeringen) heeft een aandeel van 15%, welke in vergelijking met overige gemeenten landelijk laag is. Het aandeel van de exploitatie ligt op landelijk niveau gemiddeld.

6 Vervolg na besluitvorming

Na positieve besluitvorming wordt watertakenplan openbaar gemaakt en aangekondigd op de Wet elektronische publicaties. Jaarlijks wordt in de begroting en jaarrekening verantwoording afgelegd inzake de stand van zaken op beleidsontwikkelingen, uitvoeringsprogramma en financieel.

Voorstel

Aan de raad wordt voorgesteld om:

- Het Watertakenplan Borne voor de planperiode 2022-2026 vast te stellen;
- De berekende rioolheffing, exclusief de benodigde jaarlijkse indexatie, conform het kostendekkingsplan (bijlage B13, watertakenplan Borne 2022-2026) te hanteren bij de jaarlijkse vaststelling van de verordening op de heffing en invordering van de Riool- en Waterzorgheffing;
- Om de heffing jaarlijks gelijkmatig te laten toenemen en nieuwe leningen op langere termijn (2065) tot een minimum te beperken;
- In de periode 2022-2026 de investeringen voor 90% direct afboeken en 10% te activeren (als onderdeel van de strategie om in de periode tot en met 2065 maximaal 10% van de investeringen te activeren en langjarig af te schrijven);
- Het uitwerken en invoeren van een stimuleringsregeling (bijlage B4, watertakenplan Borne 2022-2026) om particulieren te ondersteunen voor een tegemoetkoming in eigen gemaakte kosten voor de ontwikkeling van klimaatadaptieve maatregelen. Hiervoor is jaarlijks (t/m 2026) in het kostendekkingsplan een budget beschikbaar gesteld van € 20.000;
- Jaarlijks de geplande kredieten en exploitatiebegroting vrij te geven, zie overzicht bijlage ‘vrijgave jaarlijks krediet- en exploitatieoverzicht Watertakenplan Borne 2022-2026’;

Bijlage(n)

- 21int04083, Raadsbesluit;
- 21int04137, Collegevoorstel;
- 21ink10150, betreft “Watertakenplan Borne 2022-2026 dd 27 september 2021”;
- 21bij06822, vrijgave jaarlijks krediet- en exploitatieoverzicht Watertakenplan Borne 2022-2026;

Borne, 5-10-21

Burgemeester en wethouders van de gemeente Borne,

de secretaris,	de burgemeester,
E.S.I. ter Koele	drs. J.H.R. Pierik